

ادبیات تطبیقی

چالش ها و افق های فرارو

تألیف:

عبده عمود

ترجمه:

تورج زینی وند

(عضویت علمی دانشگاه رازی)

مناسرخه

محسن امیری

دانشگاه رازی

۱۴۰۱

سرشناسه	: عبود، عبده
عنوان	ادبیات تطبیقی: چالش‌ها و افق‌های فرارو / تألیف: عبده عبود، ترجمه: تورج زینی‌وند، محسن امیری، مناسرخه
مشخصات نشر	: کرمانشاه، دانشگاه رازی، ۱۴۰۱ = ۲۰۲۲ م.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۱ ص.
فروست	: دانشگاه رازی؛ ۴۰۵ : زبان و ادبیات عرب؛ ۱۴.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۳-۰۵۷-۵
یادداشت	: عنوان اصلی: الادب المقارن: مشكلات و آفاق
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: ادبیات تطبیقی
	:
شناسه افزوده	: زینی‌وند، تورج، مترجم
شناسه افزوده	: امیری، محسن، مترجم
شناسه افزوده	: سرخه، منا، مترجم
شناسه افزوده	: عنوان
رده بندی کنگره	: ۱۴۰۱ الف ۲ ع / PN ۸۷۹
رده بندی دیویی	: ۸۰۹
	:

دانشگاه رازی

انتشارات دانشگاه رازی ۴۰۵

عنوان کتاب: ادبیات تطبیقی: چالش‌ها و افق‌های فرارو

تألیف: عبده عبود

ترجمه: دکتر تورج زینی‌وند، محسن امیری، مناسرخه

ناشر: دانشگاه رازی

تاریخ و نوبت چاپ: ۱۴۰۱-اول

شمارگان: ۲۰۰

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۳-۰۵۷-۵

قطع: وزیری

سامانه فروش آنلاین

مراکز پخش: تهران: مرکز نشر دانشگاهی ۸۸۵۵۶۱۶۸ - کتابیران ۶۶۴۹۲۲۶۶ - دانشیران ۶۶۴۱۶۱۷۶

Tehran: Ketabiran: +98 021 66492266 Daneshiran: +98 021 66416176

کرمانشاه: مرکز چاپ و نشر دانشگاه رازی - تلفن ۰۸۳-۳۴۲۸۰۸۰۲

Kermanshah: 083- 34280802

Email: Press@razi.ac.ir

مسئولیت درستی مطالب به عهده مترجمان است. (این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است).

(حق چاپ برای ناشر محفوظ است)

پیشگفتار ترجمه

دکتر عبده عبود در سال ۱۹۴۲ در منطقه «دیر عطیه» به دنیا آمد. تعلیمات راهنمایی و دبیرستان را در «نبک» و «دمشق» فراگرفت. پس از آن وارد دانشگاه دمشق شد و در رشته زبان و ادبیات عربی مشغول به تحصیل گردید. عبده عبود از سوی دولت سوریه جهت ادامه تحصیل در رشته زبان و ادبیات آلمانی به آلمان اعزام می‌شود و در سال ۱۹۸۴ موفق به اخذ دکترای ادبیات تطبیقی از دانشگاه «فرانکفورت» می‌گردد. موضوع رساله وی، بررسی رابطه دو ادبیات آلمانی و عربی بوده است. ایشان پس از بازگشت از آلمان، در دانشگاه «البعث» و دانشگاه دمشق به تدریس پرداخت. از دیگر مسئولیت‌های وی: دبیری انجمن ترجمه، عضویت در انجمن نقد ادبی، عضویت در هیئت تحریریه مجله «الآداب الأجنبية» و مجله «باسل الأسد» در حوزه علوم زبانی و ادبیات است.

از جمله آثار وی در دو حوزه ترجمه و تألیف (نقد) می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

الترجمة والاستقبال الأدبي؛ دراسة في الرواية الألمانية المترجمة إلى العربية؛

روایات آلمانیة فی الشرق العربی، فرانکفورت، (بالألمانية) (۱۹۸۴)

ه الأدب المقارن، مدخل نظري ودراسات تطبيقية، جامعة البعث (۱۹۹۲)

جرة النصوص، دراسة، اتحاد الكتاب العرب، دمشق (۱۹۹۴)

القصة الألمانية الحديثة في ضوء ترجمتها إلى العربية، دمشق، منشورات اتحاد الكتاب العرب (۱۹۹۶)

آثار برجسته وی در عرصه ادبیات تطبیقی نیز عبارتند از:

الأدب المقارن مشكلات وآفاق (اتحاد الكتاب العرب)، دمشق، منشورات اتحاد الكتاب العرب (۱۹۹۹)

مجموعة من الكتاب: أجمل قصص الأطفال، دمشق، منشورات وزارة الثقافة (۱۹۹۱)

أنا زيفرز، المخبريون، قصص، بيروت، دار الفارابي. (۱۹۸۱)

فالتر هينك، الدراما الحديثة في ألمانيا، دمشق، منشورات وزارة الثقافة. (۱۹۸۳)

چاپ کتاب «الأدب المقارن: مشكلات وآفاق» به سال ۱۹۹۹ برمی‌گردد؛ این اثر از سه بخش و ده فصل تألیف شده است. نویسنده در بخش نخست، به مباحثی همچون: اهمیت دانش ادبیات تطبیقی و گرایش‌های انتقادی نوین و افق‌ها و چالش‌های فراروی ادبیات تطبیقی اهتمام ورزیده است. در بخش دوم به مباحث

جهانی بودن ادبیات معاصر عربی، شرق‌شناسی و گفت‌وگوی فرهنگی‌ها و همایش زبان و ادبیات عربی در پرتو تلاش‌های شرق‌شناسان و نیز در بخش سوم به نقد ترجمه ادبی: مبانی، ظرفیت‌ها و قلمرو آن، نظریه پذیرش و دریافت ادبیات خارجی در جامعه عربی (مطالعه موردی: ادبیات آلمانی) و جنبش ترجمه از زبان آلمانی به زبان عربی: واقعیت‌ها و چشم‌اندازهای آن می‌پردازد.

اما همانطور که گفته شد؛ کتاب «الأدب المقارن: مشکلات و آفاق» این نویسنده، یکی از آثار برجسته و ممتاز جریان رو به رشد ادبیات تطبیقی در جهان عرب به شمار می‌آید. نویسنده در این اثر به تحلیل مباحث و زمینه‌هایی پرداخته است که کمتر از سوی دیگر پژوهشگران با این دقت و ژرف‌کافی مورد تحلیل قرار گرفته است. عمده‌ترین مباحثی که در این اثر به آنها پرداخته شده است، عبارتند از:

- نقد و بررسی مفاهیم مرتبط با تعریف، اهمیت و ضرورت ادبیات تطبیقی.
- تبیین و تحلیل چالش‌های آموزشی، پژوهشی و فرهنگی ادبیات تطبیقی در جهان عرب.
- معرفی و تحلیل نظریه‌های شاخص و برجسته ادبیات تطبیقی.
- بررسی نقش و جایگاه ادبیات تطبیقی در تعامل و دادوستد فرهنگی با دیگر ملت‌ها.
- معرفی رویکردها و گرایش‌های نوین ادبیات تطبیقی.
- واکاوی دلایل پویایی و رکود ادبیات تطبیقی در جهان عرب.
- تحلیل راهکارهای گسترش اهداف و آرمان‌های ادبیات تطبیقی در جهان با تأکید بر دو مسئله آموزش زبان عربی و بهره‌گیری از ابزار ترجمه.
- بررسی عمیق و مفصل مسئله جهانی‌شدن ادبیات و چالش‌های فراوری ادبیات معاصر عربی در این عرصه.
- تبیین مسئله شرق‌شناسی در فرهنگ و ادب معاصر عربی؛ فرصت‌ها، آسیب‌ها و چالش‌ها.
- از سوی دیگر، این اثر عبده عبود برخوردار از ویژگی‌های ممتاز محتوایی و شکلی دیگری است که عمده‌ترین آن‌ها به ترتیب ذیل است:
- تأکید بر مسئله روش تحقیق در پژوهش‌های تطبیقی.

● نکوهش سطحی‌نگری یا تمرکز بر یک رویکرد خاص و درحقیقت؛ اعتقاد به تنوع و تکثر و نوآوری در عرصه پژوهش‌های تطبیقی.

● استفاده از منابع متعدد و نوین عربی، انگلیسی و آلمانی در تحلیل مباحث.

● پرداخت عمیق و ریشه‌ای به جریان‌ها و چالش‌های حاکم بر ادبیات تطبیقی بویژه در جهان عرب.

● ارائه طرح‌های روزآمد و پیشنهاد‌های مناسب به منظور برون‌رفت از دشواری و چالش‌های حاکم بر ادبیات تطبیقی معاصر در جهان عرب.

در پایان، امیدواریم که ترجمه این اثر بتواند در شکوفایی و بلوغ ادبیات تطبیقی در ایران سودمند باشد؛ چراکه تجربه فرهنگی دیگر ملت‌ها می‌تواند در گسترش افق‌های فراروی مخاطبان ایرانی، نقشی کلیدی و استراتژیک را ایفا نماید.

همچنین بر خود، شایسته و بایسته می‌دانیم که از تلاش‌ها و حمایت‌های بی‌دریغ همه همکاران و مدیران معاونت پژوهشی دانشگاه رازی که ما را در نشر این ترجمه (که پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد این دو دانشجو در دانشگاه رازی و به راهنمایی اینجانب بوده است) یاری رساندند، سپاسی همراه با احترام، تقدیم بداریم.

تورج زینی‌وند

بهار ۱۴۰۱

فهرست فصل‌ها

صفحه	عنوان
۲۱	فصل اول: اهمیت ادبیات تطبیقی
۲۳	فصل دوم: ادبیات تطبیقی و گرایش‌های انتقادی نوین
۷۷	فصل سوم: ادبیات تطبیقی عربی؛ به کدامین سو؟
۹۳	فصل چهارم: جهانی شدن ادبیات معاصر عربی
۱۷۱	فصل پنجم: شرقشناسی و گفتوگوی فرهنگها
۱۸۷	فصل ششم: پیرامون همایش «زبان و ادبیات عربی در پرتو تلاشهای شرقشناسان»
۲۰۱	فصل هفتم: آموزش زبان عربی به غیر عرب‌زبان‌ها و جایگاه بین‌المللی آن
۲۲۵	فصل هشتم: نقد ترجمه ادبی: مبانی، ظرفیتها و قلمرو آن
۲۵۱	فصل نهم: پذیرش ادبیات خارجی در جامعه عربی (مطالعه موردی: ادبیات آلمانی)
۲۶۷	فصل دهم: جنبش ترجمه از زبان آلمانی به زبان عربی: واقعیتها و چشماندازهای آن
۲۸۹	منابع و مآخذ

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول.....	۱
۱-۱. اهداف بزرگ.....	۱
۲-۱. مفاهیم ادبیات تطبیقی.....	۵
۳-۱. چه چیزی را مقایسه می کنیم و چگونه؟.....	۹
۴-۱. واقعیت ادبیات تطبیقی.....	۱۲
۵-۱. شیوه های تحول بنیادین.....	۱۴
۶-۱. پاورقی ها و ارجاعات.....	۱۶
۷-۱. فهرست منابع و مآخذ.....	۱۹
فصل دوم.....	۲۳
۱-۲. پیشگفتار.....	۲۵
۲-۲. پژوهش های تأثیر گذاری و شیوه تاریخی.....	۲۷
۳-۲. شباهت های گونه شناختی و ماتریالیسم دیالکتیکی.....	۴۳
۴-۲. مکتب آمریکایی و نقد جدید.....	۵۲
۵-۲. ادبیات تطبیقی و نظریه دریافت (پذیرش).....	۵۶
۶-۲. گرایش های نقدی دیگر.....	۶۱
۷-۲. پاورقی ها و ارجاعات.....	۶۴
۸-۲. فهرست منابع و مآخذ.....	۷۱
فصل سوم.....	۷۷
۱-۳. از پویایی تا رکود.....	۷۹
۲-۳. نیاز ما به ادبیات تطبیقی.....	۸۰
۳-۳. مسائل نوظهور.....	۸۴
۴-۳. راه های نوگرایی.....	۸۶
۵-۳. پاورقی ها و ارجاعات.....	۸۸
بخش دوم: جهانی شدن ادبیات معاصر عربی.....	۹۱

۹۳	فصل چهارم
۹۸	۱-۴. «ادبیات جهانی» چیست؟
۹۹	۲-۴. گوته؛ بنیان‌گذار مفهوم ادبیات جهانی
۱۰۰	۳-۴. موضع مکتب تاریخی
۱۰۱	۴-۴. موضع مکتب مارکسیستی
۱۰۲	۵-۴. موضع مکتب نقدی
۱۰۳	۶-۴. رنه اتیامبل
۱۰۴	۷-۴. وان تیگم
۱۰۶	۸-۴. برونیل، بیشوا و روسو
۱۰۶	۹-۴. وضعیت کنونی
۱۰۷	۱۰-۴. مفاهیم جهانی شدن در ادبیات تطبیقی عربی
۱۰۸	۱۱-۴. محمد غنیمی هلال
۱۱۱	۱۲-۴. فؤاد المرعی
۱۱۴	۱۳-۴. سعید علوش
۱۱۵	۱۴-۴. عزالدین المناصره
۱۱۹	۱۵-۴. نبیل راغب
۱۲۳	۱۶-۴. حسام الخطیب
۱۲۸	۱۷-۴. نتیجه‌گیری
۱۳۰	۱۸-۴. به سوی مفهومی یکپارچه از جهانی‌شدن ادبیات
۱۳۰	۱۹-۴. بُعد فنی
۱۳۵	۲۰-۴. بُعد واسطه‌ای، ترجمه
۱۳۷	۲۱-۴. نشر
۱۳۷	۲۲-۴. دریافت ابداعی و خلاقانه
۱۳۸	۲۳-۴. دریافت نقدی
۱۳۹	۲۴-۴. ملاحظات غیرادبی
۱۴۱	۲۵-۴. ادبیات معاصر عربی و پرسش‌های جهانی
۱۴۲	۲۶-۴. شرط آفرینش ادبی

۱۴۴	۲۸-۴. شعر معاصر عربی
۱۴۶	۲۹-۴. شرط واسطه
۱۴۶	۳۰-۴. ترجمه به زبان‌های خارجی
۱۴۹	۳۱-۴. دریافت انتقادی - تفسیری
۱۵۱	۳۲-۴. تأثیر خلاق
۱۵۱	۳۳-۴. پایان
۱۵۳	۳۴-۴. پاورقی‌ها و ارجاعات
۱۶۶	۳۵-۴. فهرست منابع و مآخذ
۱۷۱	فصل پنجم
۱۷۱	شرق‌شناسی و گفتوگوی فرهنگها
۱۷۳	۱-۵. مبارزه با شرق‌شناسی
۱۷۵	۲-۵. دیدگاه‌های مختلف
۱۷۶	۳-۵. دستاوردهای خاورشناسان
۱۷۹	۴-۵. توطئه واقعی
۱۸۰	۵-۵. جنگ فرهنگ‌ها
۱۸۲	۶-۵. نیاز ما به هم‌پیمانان
۱۸۵	۷-۵. پاورقی‌ها و ارجاعات
۱۸۷	فصل ششم
۱۸۹	۱-۶. محور پژوهش‌ها
۱۹۰	۲-۶. شرق‌شناسی کلاسیک
۱۹۲	۳-۶. شرق‌شناسی نوین
۱۹۴	۴-۶. دو موضع درباره شرق‌شناسی
۱۹۹	۵-۶. پاورقی‌ها و ارجاعات
۲۰۱	فصل هفتم
۲۰۳	۱-۷. مقدمه
۲۰۴	۲-۷. کشورهای توسعه‌یافته به زبان خود اهمیت می‌دهند
۲۰۶	۳-۷. رقابت بر سر جایگاه بین‌المللی

۲۰۹	۴-۷. زبان عربی و کشمکش زبان‌ها
۲۰۹	۵-۷. آگاهی زبانی
۲۱۱	۶-۷. حمایت مالی
۲۱۲	۷-۷. هماهنگی و همکاری
۲۱۲	۸-۷. پژوهش علمی
۲۱۳	۹-۷. کتاب‌ها و مواد آموزشی
۲۱۴	۱۰-۷. حمایت مقامات خارجی متصدی آموزش زبان عربی
۲۱۵	۱۱-۷. نقش اقلیت‌های عربی
۲۱۵	۱۲-۷. مراکز آموزش خصوصی
۲۱۶	۱۳-۷. جذب تجربه‌های پیشرفته خارجی
۲۱۷	۱۴-۷. راه حل چیست؟
۲۱۸	۱۵-۷. در پایان
۲۲۰	۱۶-۷. پاورقی‌ها و ارجاعات
۲۲۵	فصل هشتم
۲۲۷	۱-۸. تعریف موضوع
۲۲۸	۲-۸. جنجال‌های انتقادی
۲۲۹	۳-۸. نقد ترجمه ادبی: چرا؟
۲۳۱	۴-۸. منتقد ترجمه
۲۳۳	۵-۸. ماهیت نقد ترجمه
۲۳۴	۶-۸. اصول نقد ترجمه
۲۳۵	۱-۶-۸. الف - سطح متنی
۲۳۶	۲-۶-۸. ب - سطح معنایی
۲۳۶	۳-۶-۸. ت - سطح سبکی
۲۳۹	۷-۸. ترجمه از یک زبان واسطه
۲۴۱	۸-۸. خاتمه
۲۴۳	۹-۸. پاورقی‌ها و ارجاعات
۲۴۷	۱۰-۸. فهرست منابع و مآخذ

فصل نهم	۲۵۱
۱-۹. ادبیات تطبیقی و نظریه پذیرش (دریافت)	۲۵۳
۲-۹. ویژگی مفهوم پذیرش و نتایج آن	۲۵۵
۳-۹. دریافت و پذیرش ادبیات آلمانی در جامعه عربی	۲۵۸
۴-۹. دریافت و پذیرش رمان آلمانی	۲۶۰
۵-۹. نتیجه گیری ها	۲۶۱
۶-۹. پاورقی ها و ارجاعات	۲۶۳
۷-۹. فهرست مهمترین منابع و مآخذ عربی	۲۶۵
۸-۹. منابع آلمانی	۲۶۶
فصل دهم	۲۶۷
۱-۱۰. مقدمه	۲۶۹
۲-۱۰. حمایت از نهضت ترجمه	۲۷۰
۳-۱۰. ترجمه از زبان های واسطه	۲۷۲
۴-۱۰. علت های این پدیده (ترجمه از زبان واسطه)	۲۷۴
۵-۱۰. تحریف مضاعف	۲۷۵
۶-۱۰. ناهماهنگی	۲۷۸
۷-۱۰. عقب ماندگی در حوزه واژه نامه ها	۲۷۹
۸-۱۰. نتیجه گیری	۲۸۰
۹-۱۰. ابزارهای ارتقا	۲۸۲
۱۰-۱۰. پاورقی ها و ارجاعات	۲۸۴
منابع و مآخذ	۲۸۹
منابع و مآخذ ترجمه	۲۹۱
فهرست اصطلاحات	۲۹۳
فهرست اعلام	۲۸۵